

Reuniunea învățătorilor

Apare odată în lună.

Proprietar editor : Reuniunea învățătorilor români dela școlile popor. conf. ort din protopopiatele arădane I—VII.	REDACTOR : IOSIF MOLDOVAN inv. director-scolar.	Manuscrisurile și corespondența se va trimite redact. în Arad, Tököly-léy 3., iar abonamentele cassarului Iuliu Groșorean în Galsa-Világos.
---	--	---

Comitetul de redacție: Iuliu Groșorean, Dimitrie Popoviciu, Ioan Crișan, Iosif Stanca, Petru Vanceu, Dimitrie Olariu, Dimitrie Boariu, Teodor Cherechean, Hershiliu Cadariu, Nicolae Cristea, Petru Colțea, Dim. Mien, Pavel F. Dârlea, Tr. Givulescu și I. Borlea, învățători.

Abonament: pentru Ungaria 5 coroane. — Străinătate 7 coroane.

Cuvânt de deschidere

rostit în adunarea generală a XX-a, ținută în
Nădlac, la 15/28 august a. c.*)

Onorată adunare generală!

Domnilor și Fraților!

Cu ajutorul lui Dumnezeu, iată am ajuns și a XX-a adunare generală a reuniunii noastre învățătorești!

A trecut două decenii, de când, sub legătura dragei, uniți în aceasta reuniune, nizuim a promovă — prin luminarea noastră și prin perfecționarea școlilor confessionale gr.-ort. rom. — starea culturală a poporului român din Ungaria.

Multe pedeci am întimpinat în calea activității noastre până la acest timp, multe și neprevăzute sunt greutateile ce ne mai așteaptă, pentru că mic este încă numărul celor, cari cunosc adevărata însemnătate și chemare a reuniunii noastre învățătorești. Mulți cred, încă și până în zilele aceste, că noi prin reuniune urmărim scopuri ascunse și că am fi conduși de tendințe separatistice, că formăm stat în stat și pentru a preveni desastrelor, ce

*) Adnex la protocol sub A).

s'ar putea naște din aceste, pun pedeci în calea dezvoltării reuniunii.

Dar orizontul începe a se însenina. Buna înțelegere dintre noi, zelul și însuflețirea de cauză, munca serioasă ce am dezvoltat și rezultatele ajunse: a atras atențiunea lumii din afară și an de an să sporește numărul celor ce încep a recunoaște în reuniune un puternic mijloc de regenerare culturală. Poftim a privi în lista membrilor și veți afla înrolați în șirul apostolilor culturii neamului românesc floarea inteligenței din ținuturile cutrierate: protopopi, preoți, advocați, medici, ba ce-i și mai frumos, dame din cea mai aleasă societate, ba chiar și fruntași dintre plugari, cari conduși de dorul de a conlucra cu dascăli împreună la opera măreață a regenerării neamului românesc, prin cultură, s'au înscris de membrii și unii iau chiar și parte activă la munca ce o dezvoltăm.

Comunele fruntașe ne invită și iată-ne primiți și azi cu deosebită bucurie și însuflețire de inteligența și poporul dornic de progres și înaintare, din comuna Nădlac, a cărei instituțiuni culturale sunt fără păreche în dieceză.

Toate aceste dovedesc, că — încetul cu încetul — intențiunile și scopul întrunirilor noastre devin înțelese și sprijinite de toți ceice doresc binele bisericii, neamului și a patriei.

În fața acestor constatări, cuprins de o deosebită dispoziție sufletească, salut cu bucurie pe toți cei adunați în numele culturai la aceasta adunare generală și arădicând sus flamura reuniunii noastre învățătorești, le strig cu însuflețire: Înainte!

Înainte! domnilor și fraților, lăsând la o parte toate nedumeririle și considerațiunile de interese personale, sau de orice altă natură. Înainte! — căci sub aceasta flamură a însoțirilor pentru promovarea culturii, ș'au eluptat toate țările și popoarele existente pe rotogolul pământului puterea și mărirea de cari dispun.

Patria noastră Ungaria și toate popoarele ei, între cari și poporul român, numai prin cultură își pot creă

o stare de independență materială și morală în concertul altor țări și popoare.

Biserica mamă, carea a conservat neatinse comorile noastre sufletești, moștenite dela strămoși, numai prin cultură ne va pute ocroti și mai departe, căci cei întunecați, neputând înțelege glasul ei, vor căde în ispitele timpului și vor rătăci. Numai prin cultivarea noastră ne vom putea apropia de idealul ei, după învățătura D-lui și Mântuitorului nostru Isus Hristos: »Fiți perfecți, precum tatăl vostru din ceriu perfect este!«

Iată deviza maicei noastre biserici, din carea s'a zămislit fica ei școala confesională!

Că intrucât e conștie și pătrunsă de aceasta deviză biserica noastră cea vie, poporul, dovadă eclatantă este încercarea ce s'a făcut în anii din urmă, fiind vorba de susținerea și mai departe a școlii confesionale.

Noi, cari cunoaștem poporul și ispitele prin cari a trecut, cunoaștem starea lui materială și greutatea traiului, cunoaștem jertfele aduse pentru modesta sa școală din trecut și sarcinile ce i-se impun pentru susținerea ei în viitor; trebuie să admirăm atâta dragoste și însuflețire la un popor aflător abia în leagănul de dezvoltare culturală.

Și dacă acest popor să știe însufleți în așa măsură de școala sa confesională, ce datorință ne așteaptă pe noi, reprezentanții acestei școlii?

Răspunsul Vă rog să-l căutați în scopul pentru care ne întrunim în conferințele și adunările generale ale reuniunii noastre învățătoarești. »Înmulțirea cunoștințelor contribuitoare la promovarea educațiunii și instrucțiunii școlare, discutarea metodelui de propunere a acelor și lățirea ambelor între învățători.« Va să zică: ne întrunim ca să ne înmulțim unul dela altul cunoștințele, să ne perfecționăm aptitudinile metodice, pentru-ca să putem ajunge rezultate mai perfecte în creșterea religioasă-morală a poporului, demn și dornic de o cultură și stare mai bună.

Și aceasta o vom putea ajunge, D-lor și fraților învățători, numai dacă ne vom ști însufleși și noi de aceasta școală a noastră, de reuniunea învățătoarească, carea este școala școalelor, precum s'a știut însufleși poporul de școala sa confesională.

Prin însuflețirea noastră se va potența însuflețirea poporului și din ambele să zămislește adevărata fică a sfinței noastre biserici, școala confesională a viitorului, carea nu va mai orbecă în întunec, mistuind fără rezultat jertfele enorme puse de fiii ei pe altarul culturii, ci va răspândi »lumina cea adevărată, carea luminează pe tot omul ce vine în lume«.

Domnilor și fraților!

Până n'a existat reuniunea; școala nu s'a putut mândri cu rezultate practice și reale. Avem școale de pe timpul glorioasei regine Maria Terezia, avem preparandie de 100 de ani și cu toate aceste încă și azi, noi, românii, dăm contingentul cel mai mare de analfabeți, alcoolști, rătăciți și deținuți. Și cauza acestei stări triste nu este poporul, care a jertfit din greu pentru susținerea școalei; nu sunt nici învățătorii, că ei s'au trudit și să trudesă și acum a emulă în rezultate, ci a fost și este imperfecta organizație a școalei.

Învățătorii, în lipsa de sprijin și povețe, fiind avizați numai la cunoștințele câștigate în preparandie și la experiențele proprii, până erau tineri, nu-și puteau valoră cunoștințele în lipsa de experiențe; iar după ce îmbătrâneau, nu-și puteau valoră experiențele în lipsa de cunoștințe. Se înțelege, pentru nesuccese cei tinări erau scuzați cu tinerețele, iar bătrânii cu bătrânețele. Nesuccesele disgustau pe școlari și pe părinți, nu veneau și nu trimeteau bucurosi copiii să-și peardă vremea în școală. Și de aici provine starea noastră înapoiată.

De când există însă reuniunea, dispare deosebirea între învățătorii tineri și bătrâni. În școala bătrânului afli același metod, același material, același disciplină și ace-

lași rezultat, ca în școala tinerului; iar în școala tinerului aceiași experiență, ca în școala bătrânului. Va se zică în reuniunea noastră învățătoarească, bătrânul întinărește în cunoștințe, iar tinarul îmbătrânește în experiențe și de aici provine uniformitatea învățământului și generalizarea rezultatului.

Aduceți-vă aminte, voi bătrânilor, câți ani v'ați chinuit în școală cu az buchi până ați știut ceti și scrie? Școlarii de azi învață scris cetitul în 2—3 luni!

De când există reuniunea, de când învățătorimea este organizată în aceasta școală a școalelor, să înmulțesc carturarii în popor, să înmulțesc cărțile și revistele, încep a se înființa și înmulți bibliotecile.

Și lucru ciudat! De atunci și pământurile par'că sunt mai cu preț, mai căutate și mai roditoare!

Da! pentrucă nici plugarul nu mai poate trăi numai cu cecece a învățat și știe dela moși. Pământul numai cu atâta nu rodește, sau că nu rodește destul. Dar dacă mai cetesti cum trebuie lucrat, cum trebuie gunoit, învrâstat și sămănat, ca să aducă rod mai bun; dacă mai vezi azi dela un vecin, care a cetit; mâne dela altul, care a pățit: te încumintești, faci mai bine și produci mai mult.

Ași putea să mai înșir mulțime de exemple spre a ilustra folosul cel mare și avântul îmbucurător ce l-au luat toate ramurile de ocupațiuni omenesti de când să perfecționează învățătorimea în reuniuni, dar spre a nu abuză prea mult de paciența Dvoastră, ca de încheiere, Vă atrag atențiunea asupra popoarelor conlocuitoare, cari ne-au întrecut, pentrucă învățătorimea lor este mai demult organizată în asemenea reuniuni, mai au apoi și o mulțime de organe de specialitate, cari toate contribuesc la promovarea învățământului.

Reuniunile învățătorilor maghiari, spriginite de inteligența lor bogată, începând dela Ministru până la cel din urmă funcționar, acum își serbează iubileele de 40—50 ani de existență, până când la noi, reuniunea noastră, care este una dintre cele mai vechi în dieceză, abia vegetează de 20 ani, susținându-se din taxa de 2 cor., ce o plătesc cei mai însulețiți dintre membrii.

Dar să nu disperăm fraților învățători, ci, după zisa sfintei scripturi: să batem, până ni-se va deschide; să cerem, până ni-se va da și în speranța, că încurând vom fi înțeleși de toată suflarea; încurajându-ne unul pe altul cu fapta și cu cuvântul, să mergem înainte, să facem cât putem din propria noastră însuflețire. Când va sosi apoi acel fericit timp, să ne putem mândri în reuniune cu suflete de Stroești, ca să putem prinde în serviciul școalei noastre și experiențe dela școalele și învățătorii altor poară mai înaintate, vom face și mai mult întru promovarea stării culturale a iubitei noastre patrii, a sfintei noastre biserici și a adoratului nostru neam românesc.

Și cu asemenea intențiuni, purcezând la desfășurarea programei noastre de muncă, sub binecuvântarea bisericii și scutul patriei, cerând și ajutorul lui Dumnezeu, dechiar a XX-a adun. generală de deschisă.

Iosif Moldovan,
prezident

Nr. 4473/1910.

D-sale

Iosif Moldovan *)

prezidentul Reuniunii învățătorilor

Arad.

La raportul Nr. 141/1909-10 se răspunde, că termenul de 15/28 și 16/29 august a. c. pentru întrunirea adunării generale a Reuniunii de sub conducerea d-tale îl luăm la cunoștință, cu acel adaus, ca pe viitor termenul întrunirii să nu mai fie fixat pe zi de prasnici împărătesc, ca nu cumva învățătorii noștri să fie subtrași dela oficiul cantoral la atari prasnice.

La adunarea generală Consistorul nostru va fi reprezentat prin dl protopop al Radnei, Procopie Givulescu.
Arad, la 11/24 august 1910.

Ioan I. Papp, episcop.

*) Adnex la protocol sub B)

Nr. 53/1910.

D-sale d-lui

Iosif Moldovan *)

prezidentul Reuniunii învăț. aradani

Arad.

Ca delegați ai Reuniunii noastre la adunarea generală ce o veți ține la Nădlac, în 15/28 și 16/29 august a. c., am trimis pe învățătorii Mihaiu Crăciun și Petru Savi.

Totodată invităm și Reuniunea d-voastre la adunarea noastră generală ce o vom ține la Panciova, în 29 august (11 septembrie) a. c.

Oravița, 5/18 august 1910.

Gheorghe Jianu, prezident.

Nr. 120/1910.

Mult stimatului domn

Iosif Moldovan *)

prez. reün. învăț. aradani

Arad.

Veți ști, că toată lumea pedagogică e preocupată de cea mai actuală chestiune: chestiunea inactivării revizoratorilor școlare.

Spre a nu fi taxați de indolenți, cred, că ni-se impune și nouă a ne pronunța în merit și invităm și sora reuniune a supune chestia deliberării adunării generale ce ați convocat.

Comitetul nostru e de părerea, ca sub jurisdicțiunea ven. consistor aradan, să se creeze 3 posturi de revizori, unul pentru părțile bănățene și 2 pentru cele ungurene.

La adunarea dv. vom fi reprezentați prin dl Atanasie Lipovan dela Săn-Miclăușul mare.

Buzias, 22 august 1910.

Iuliu Vuia, prezidele reuniunii.

*) Adnex la protocol sub C).

*) Adnex la protocol sub D).

Desvoltarea și întărirea memoriei.

Perfecționarea și poleirea acestei aptitudini a sufletului este atât de momentuoasă încât îndeosebi școala prezentului trebuie să-i deie importanță cu mult mai mare decât oricând.

Aceasta o înțelegem și mai bine, dacă ne dăm seamă, că materia de învățământ azi, în comparație cu a trecutului, — este destul de vastă și nu numai în școlile elementare, ci și în institutele medii și superioare.

Tot de aici se explică și alimentarea și dăinuirea detestabilului »surmenaj«, carele mereu se ivește la suprafață.

Ați ști întocmi lucrul de așa, ca să poți percepe o atare materie în mod consecvent și durabil, nu condiționează decât o înțelegere și sagacitate corespunzătoare a minții, a sufletului, iar mijlocul prin care putem realiza înșghiobarea și asimilarea materiei puse în perspectivă este o bună memorie, o memorie tenace.

»Numai atâta știm, cât ținem în memorie« ne spune o veche maximă, — iar ca să ținem minte cât mai mult, ni-se impune, să ținem cont de toate acelea rezoane și momente dela cari depinde dezvoltarea și întărirea memoriei.

Ca să evităm încurcarea și încrușișarea de teorii psihologice, ca punct hotărâtor al soluției tezei, voi cită cuvintele celebrului poet și filozof al Germanilor, Goethe, anume:

»Al nostru numai aceea e, ce înțelegem«.

Din adevărul spus de acest mare cugetător al omeniei vedem, că păstrării ideilor și cunoștințelor în memorie, îi premerge perceperea conștientă sau mai bine înțelegerea.

Va să zică, ca să ni-se deie posibilitatea a contribui, prin învățământ, cât mai mult și nimerit la dezvoltarea memoriei elevilor noștri, ceea ce e un avantaj pe toată linia — n'avem decât să-i facem — în locul prim, ca să

înțelege, priceapă, cât mai temeinic despre tot aceea ce le vorbim.

Din acest punct de vedere, în conformitate cu natura obiectului, avem să luăm firul d'acolo, de unde se cuvine.

Elevii din anul întâiu sunt, precum știm, și în privința memoriei cei mai debili, întrucât și acasă, în familie, nu li-se dă o instrucție, educație deosebită. Nu e aceasta însă numai cusurul românului, ci și al altor mărite... nații, ce ne împrejmuiesc, făcând abstracție dela unele cazuri, excepționale, provenite din cauze »native« și cari puțin au de a face cu instrucția, ce o dă școala ori familia.

Terenul pe care trebuie să-l utilizăm aici este — mai ales învățământul intuitiv.

Nici când nu ne vom mulțumi cu aceea, ca elevului să-i umble numai gura, ci vom strădui, ca să penetreze în esența lucrurilor cerându-i seamă neconținut: cum înțelege? și pentru ce?...

La descrierea obiectelor, amăsurat principiilor pedagogice îi vom pune, ca să privească bine și cu de-amănuntul toate părțile alcătuitoare, cum și raportul ce există între ele, folosindu-ne în predare de niște termeni ușori: prin cari să nu se îngreuneze înțelegerea acelor lucruri — bine știind, că capitalul de cunoștințe al copiilor începători, mai în toate privințele este redus la un minim posibil.

Întâmplări și narațiuni scurte, luate în prevalență din viața copilărească, să ne îndestulim, dacă ei le știu spune cu cuvintele lor proprii, nelegându-ne tare de limbajul cărților scrise chiar acum dela început.

Principalul e, că să înțeleagă cum se cade despre ce vorbesc.

Aceiaș stă și față de băieții anului al doilea — fiind materia similară — scoțând în evidență înțelegerea, claritatea pe toată linia.

Rezonul psihologic de aici e, că cu cât am priceput mai bine un lucru, cu atât și mai bine și mai mult îl putem ține în minte.

Nu încapă înțelesul, că în această privință ne vom facilita mult procedura, dacă ne vom năzări, ca în elevi să stărnim interes pentru cunoștințele, ce intenționăm a le împărtăși.

Motivul e prea evident!

Cu cât ne interesează un lucru în măsură mai mare, cu atât ne trudim și noi a-l cunoaște mai exact, îndreptându-se adecă asupra lui toată forța facultății noastre atențive.

După ce știm, că: »Repetiția este mama studiului« neîncunjuraver vom căuta, să repetăm cu elevii toate cunoștințele debândite, parte pe calea intuițiunii, parte în mod abstract, căci numai astfel se vor întipări, se vor conserva în memorie.

Acesta e un mijloc puternic pentru poleirea și întărirea memoriei, în urmarea căreia ne vom ușura balastul, munca, ce ne așteaptă mai târziu, când extensiunea materiei de învățământ are să se învârtă în cercuri tot mai ample.

Acelaș mod de procedere, din punctul de vedere al întăririi și perfecționării memoriei, e a se urmări și cu băieții anilor III—VI, recunoscând în acelaș timp, că aici ni-se îmbie ocazie tot mai mult, ca să ciselăm aceasta facultate a sufletului, anume: prin diversitatea obiectelor, materiei și capabilitatea mai pronunțată a copiilor.

Cunoștințele reale și îndeosebi studiile istorice, unde se recere memorizare și recitare mai multă ca și la celea ideale, prin vastitatea lor relativă formează terenul cel mai priincios și acomodat pentru exersarea memoriei.

În acest chip, pe lângă acuirarea unei bune memorii, indirect ajungem și la o altă achiziție — alungarea și paralizarea mecanismului, ce se mai ivește sporadic și azi în școlile noastre și de care — nu ne vom supăra — mai mult și mai puțin fiecarele din noi a avut și poate are

încă parte în »atelierul« său, dar aceea încă ne ținem de datorință a spune, că mulți din noi avem de instruat nu câte 60—80, cum spune ș-ul, ci câte 100—120.

Natura în inexorabilul ei mers încă astfel a dispus, ca dezvoltarea memoriei să cadă în perioada anilor dela 6—14, adică chiar atunci, când individul minorean are să-și etaleze toate facultățile sale psihice cu supremul și finalul scop de a-și pune bază misiunii sau carierei ce își va alege-o în viață, după-ce odată a părăsit băncile școlii.

Omenimea eruând, a aflat anumite modalități mnemonice prin cari a tins la întărirea și facilitarea memoriei.

Așa s'au luat de bază literile alfabetului, cum și unele cuvinte abreviate *), cari, înlocuind anumite cantități matematice, au menirea a cuprinde și păstra în memorie o sumedenie diferită de numeri, indicând prind ei ani și perioade istorice, după trebuință.

S'a constatat însă în fond, că atare procedură neavându-și rațiunea logică și psihologică, ceva importanță — din punctul de vedere al ușurării memoriei — nu i-se pot da, deoarece viața psihică a omului, nefiind mașinărie pe roțile, nu poate face salturi ticluite pe meșteșugiri mecanice.

Nu e iertat a face salturi, în educațiune, precum știm, nici chiar între împrejurări normale.

Fapt și adevăr e, că învățătorul nu are să-și bată capul cu »demersuri« de mnemotehnică întortochiată, ci va căuta, să ajute mersul sau cursul natural al dezvoltării memoriei elevilor săi tot mereu: treptat, aplicând toate mijloacele pedagogice-raționale.

Sunt cazuri, când cutarele ori cutarele în anumite sfere... posedă o mentalitate, o memorie prodigioasă, extraordinară.

Atari individualități însă de comun ni-se prezintă ca filozofi și genii.

*) Cf. Mnemotehnica de M. I. Șapira. Ediția II. București.

Cu altă ocaziune, în cadrul unui articol, voi releva câteva capete celebre prin prodigiositatea memoriei lor.

Ioan Crișanu.

Replică la „Un răspuns“.

Sub acest titlu, colegul I. Crișan, în n-rul 9 al acestui organ, ocupându-se cu cele scrise de mine, în unul din numerii tot ai acestui organ, între altele scrie: »Sunt o seamă de oameni, între bărbații de școală, — cari sub motivul, ori mai bine pretextul, că intenționează și ușurează simplificarea materiei de învățământ (în școala) — omit, lasă afară și esențialul cutărui obiect: numai să-și vadă idea concepută.

Cum ai zice: »*Dă foc la moară, numai șoarecii să piară!*« Și iară:

»Și în fine să faci bine d-le g-n, să-mi spuni: în cari școli, institute de învățământ — din Europa sau America — căci aici e civilizația, cultura mai extinsă — *se propune studiul limbii materne după procedarea d-tale*, căci să știi, dacă putem purcede în mod arbitrar fiecarele — eu îți vin cu un metod și mai nou la predarea limbii!«

Tonul, în care scrie colegul, I. Crișan, m'a dispensat, de a mai discuta cu d-sa chestiuni serioase. Scriu însă acestea, pentru că On. cetitori să nu explice greșit tăcerea mea, întru cât sum provocat, a răspunde.

Nu sum în poziția, a împune nimănui păreriile mele. Aceasta o poate face numai individul, care, ocupând o poziția înaltă, dispune cu subalternii săi. Ideile se impun de sine, de cumva își au vre-o valoare reală. În acest scop mi-am pus pe papir *experințele* mele și nu, după cum afirmă colegul, I. Crișan: »*Dă foc la moară, numai șoarecii să piară!*« De altcum, care s'a ocupat serios cu scrisele mele, de sigur, că altcum își va fi format judecata, ca d-l coleg, I. Crișan și la nici un caz nu luă re-

fugiu la ironie și satiră, pentru a-și arăta priceperea și destoinicia în materie de știință și metod.

Afirmația a doua apare și mai nostimă! E nostimă, pentru că d-sa cere sugrumarea ori și cărei idei, condiționând sosirea ei la iveală numai în cazul, când aceea idee s'ar practică, respective s'ar ivi deodată nu numai în capul unui individ, ci la mai mulți deodată! În acest caz știința ar fi staționară și »az, buchi« ar fi și azi stăpânul în ale celitului. Ba nici măcar atât! »Az, buchi« încă s'a plămădit în capul cutărui nechemat, fără ca alții să fie practicat acești gărgăuni! Ce să zicem apoi de marile idei, cari își au izvorul tot numai în capul unui om? Și apoi inginerul, Vlaicu, ce păcatele lui îl pune, a face experiențe cu lucruri pe cari America civilizată nici că le cunoaște, cu atât mai puțin le practică! (Se poate? Red.)

Dar ca să nu dau anză d-lui coleg, I. Crișan, a-și formă iarăși închipuiri greșite și nebazate despre modesta mea persoană, îl previu, spunându-i, că nu mă asemăn întru nimic marilor savanți și mă simt cu mult mai inferior acelora, ca să mă pun alături cu ei. Am făcut numai amintire despre acești binefăcători ai omenirii, voind a arăta nețemeinicia și puțină seriozitate, cu care tractează colegul, I. Crișan, unele chestiuni de natură școlară.

G—n.

Regina Elisabeta.

(Prelegere practică din istorie).

1. *Anunțarea țânței.* În ora aceasta vom învăța, despre fosta regină, Elisabeta. Despre cine vom învăța?
2. *Analisa.* Cum se numește țara în care locuim noi? (... Ungaria). Ce este țara noastră? (... regat). Cine stă în fruntea țării? Cum se numește regele nostru? (... Majestatea Sa Francisc Iosif I.) Cine a fost soția regelui nostru? (Soția regelui nostru a fost regina, Elisabeta).

3. *Sinteza*. Regina Elisabeta, și-a tras originea din casa domnitoare de Bavaria, născută fiind în München la anul 1837.

În anul 1854 a fost luată în căsătorie de prea grațiosul monarh, de Majestatea Sa Regele, Francisc Iosif I. astfel a devenit regina Ungariei.

Venirea ei a fost binecuvântare asupra patriei noastre. Temnițele s'au deschis și mulți dintre suferinzi au fost eliberați.

Reproducerea. Din ce casă și-a tras regina Elisabeta originea (... din casa domnitoare de Bavaria). Unde s'a născut? (... München). La care an? Cum a devenit regina Ungariei? (... așa că la anul 1854 a fost luată în căsătorie de Majestatea Sa Regele, Francisc Iosif I.) Ce a fost venirea ei pentru patria noastră? (... binecuvântare). Ce s'a deschis, când a venit regina în țară? (... temnițele și mulți robi au fost eliberați).

Sinteza (părții a II-a) Regina Elisabeta a fost o femeie religioasă și milostivă. Ea a fost mângăerea multor ființe nenorocite, pe mulți sărmani a ajutat; a ajutat nu numai pe supușii săi, ci și pe străini, cu acelaș interes, cu aceeaș humanitate (iubire de oameni).

Mâna ei a inițiat o mulțime de întreprinderi frumoase și folositoare, precum institute de învățământ, spitale, fundațiuni ș. a. cari toate au contribuit la îmbunătățirea sorții popoarelor, ridicarea culturii și vazei patriei noastre.

Reproducerea (părții a II-a). Ce fel de femeie a fost regina Elisabeta? (... religioasă și milostivă). Pe cine a mângăiat? (... ființe nenorocite). S'a îngrijit și de oameni săraci? Afară de supușii săi pe cine a mai ajutat? (... și pe străini).

Ce a inițiat mâna ei? (... o mulțime de întreprinderi folositoare, precum institute de învățământ, spitale, fundațiuni ș. a.) La ce au contribuit toate acestea? (Toate acestea au contribuit la îmbunătățirea sorții popoarelor, ridicarea culturii și vazei patriei noastre).

Sinteza (părții a III-a). Regina Elisabeta a iubit foarte mult patria noastră, tocmai de aceea în Ungaria i-a plăcut să petreacă mai mult. Iar când se iscau neînțelegeri, numai decât intrevenea pentru stabilirea păcii. Astfel a fost un timp, când curtea din Viena și regele erau supărați pe țara noastră și prin urmare contrari; atunci buna și înțeleaptă regină a intervenit pentru încheerea păcii între rege și națiunea maghiară, prin trimișii săi: Francisk Deák și Andrassy.

Pentru nemărginita bunătate și înțelepciune și-a atras admirațiunea, stima, iubirea și recunoștința patriei întregi.

Spre marea durere a supușilor ei, o mână păcătoasă și-a îndreptat pumnalul asupra grațioasei regine, stângându-i viața, în Geneva, la 10 septembrie 1898.

Reproducerea (părții a III-a). Unde i-a plăcut reginei să locuiască mai mult? (... Ungaria, pentru că a iubit foarte mult patria noastră). Ce făcea regina când se isca vre-o neînțelegere în țară? (... intrevenea pentru stabilirea păcii).

Ce a făcut regina când curtea din Viena și regele au fost supărați pe țara noastră? Cine a fost trimișii reginei?

Pentru nemărginita bunătate și înțelepciune ce și-a atras? (... admirațiunea, stima, iubirea și recunoștința patriei întregi).

La care an a murit regina Elisabeta? (... 1898, 10 septembrie). Unde? (... în Geneva). Cum s'a întâmplat moartea reginei? (... așa, că o mână păcătoasă și-a îndreptat pumnalul asupra grațioasei regine, stângându-i viața.

Asociarea. Despre cine a-ți învățat azi? Ce putem zice despre regina Elisabeta? (Regina Elisabeta a fost religioasă, milostivă, înțeleaptă, bună și iubitoare de pace). Ce a făcut regina Elisabeta? (... a mângăiat și ajutat pe cei nenorociți și săraci — a inițiat o mulțime de întreprinderi frumoase, cari au contribuit la îmbunătățirea sortii popoarelor acestei țări și ridicarea vazei patriei noastre.

Dacă vă mai aduceți aminte, nu mi-ați ști spune despre cine am mai învățat noi, care încă a avut în vedere luminarea, bunăstarea și îmbunătățirea sortii popoarelor acestei țării? Spune-mi M.! (... Maria Terezia, șcl.)

Sistemizarea. Regina Elisabeta în timp de 44 ani (1854—1898) cât timp a stat în Ungaria, a contribuit la îmbunătățirea sortii și ridicarea vazei patriei noastre, pertrucă prin intervenția ei, s'au înființat o mulțime de instituțiuni de tot felul. Ea a fost mângăerea nenorociților. Tot dânsa a intervenit la restabilirea păcii între rege și națiunea maghiară.

Aplicarea. Cât timp a fost Elisabeta regina Ungariei? (... 44 de ani). De-odată cu venirea ei s'a deschis temnițele, și mulți suferinzi au fost eliberați, a mângăiat și a ajutat pe cei nenorociți și pe oameni săraci. Pentruce a făcut ea aceasta? (... pertrucă a fost milostivă). Cari oameni se numesc milostivi? (... acei cari văzând oameni nenorociți, le este milă de ei și li ajută cum pot).

Pentruce a intrevenit regina la întemeierea institutelor de învățământ? (... pertrucă oamenii să se lumineze, iar învățătura să se răspândească tot mei mult). Cum le merge oamenilor învățați? (... bine). Ce a voit regina? (... că la toți oamenii să le meargă bine și să înainteze).

Ce a mai inițiat regina Elisabeta? (... spitale). Ce instituțiuni sunt spitalele? (Spitalele sunt niște institute unde să adăpostesc oamenii bolnavi și săraci. Pentruce? (... ca să-și recâștige sănătatea).

Afară de acestea ce a mai inițiat buna regină? (... fundațiuni ș. a.) Ce sunt fundațiunile? (Un fel de instituțiuni pentru ajutorare). Cine primește ajutor? (... oamenii lipsiți și dornici de a învăța ceva).

Apoi ce a mai făcut buna regină? (... a intervenit la legarea păcii, când țara noastră eră în dușmănie cu curtea din Viena. Pentruce? (Pertrucă a iubit țara noastră, și a văzut, că până nu va domni pace în țară, popoarele nu pot înaintă și prin urmare țara nu va prosperă.

Ce putem învăța dela Regina Elisabeta? (Să fim miostivi, să iubim țara și științele, apoi să fim făcători de pace. Cine ne mai poruncește aceasta? (Dumnezeu).

Hersilia Cădariu, învățătoare.

NOTA: Cuvintele neînțelese de elevi, vor fi explicate de învățător.

INFORMAȚIUNI.

Adunarea desp. prot. Arad. Desp. prot. al Aradului și-a ținut adunarea sa de toamnă, Luni, 7 Noemvre (25 Oct.) a. c., în Arad, la școala învățătorului: *Gheorghe Popoviciu*. A premers chemarea Duhului sfânt, oficiată de P. O. D. paroh asesor consistorial Traian Vătan. După celebrarea chemării Duhului sfânt, membrii prezenți s'au adunat la școală, unde învățătorul, *Gheorghe Popoviciu*, a preles, cu bun rezultat, după metoda fonomimic, elevilor de clasa primă, toate sunetele, ca o repetiție a materialului tractat, iar elevilor de clasa a doua bucata de citire: „Lupul și mielul“. Terminate fiind prelegerile învățătorului, *Gheorghe Popoviciu*, prezidentul desp. Ioan Vancu, deschide ședința print'un discurs bine simțit, inzistând îndeosebi asupra unei bune discipline ce trebuie să domnească între învățătoare, ca propagatoarea acesteia.

Profesorul preparandial, dl *Avram Sădean*, ține liber o prelegere foarte frumoasă și instructivă asupra limbei și ortografiei românești, în urmă pune întrebarea: „E limba literară pentru școalele populare?“ și roagă membrii, că fiind chestia de atâtă însemnătate, să iee cât mai mulți parte la discuție pentru clarificarea afacerii.

Membrul: *Iosif Moldovan*, cetește un tractat asupra metodului fonomimic și arată, prin mai multe prelegeri, aplicarea practică a acestui metod.

Ambele lucrări produc vii și întinse discuțiuni în sânul membrilor. Atât prelegătorii cât și cei ce au luat parte la discuție se sileau, prin cuvinte serioase și obiective, a lămuri adevărul, documentând prin aceasta mult interes și multă dragoste de cauză.

Domnii prelegători pot fi mândrii, căci prin lucrările lor de valoare nediscutaveră și prin discuțiile urmate asupra acestora, s'au clarificat și promovat chestii importante și serioase.

Membrul, *Petru Lupaș*, cetește bine suceasa sa lucrare intitulată: „Educația școlară în raport cu familia și societatea“, atrăgând atențiunea învățătorimii asupra mai multor scăderi ce obvin în calea instrucțiunii și educațiunii. În urma discușiunilor ținute în jurul acestei lucrări, să ajunge la convingerea, că pentru a stârpi multele stângăcii ale poporului, trebuie venit cu el cât mai des în atingere, înstruându-l și ocupându-l. Nu e suficient a să constată numai răul, ci acela, dacă există, trebuie și delăturat.

Întrându-se în pertractarea lucrărilor de natură administrativă, să aduc mai multe concluze pentru bunul mers al reuniunii.

Lucrarea membrului, *Nicolae Cristea*, intitulată: „Un învățător al neamului“, din lipsa de timp, să ia dela ordinea zilei și să pune pe ședința viitoare.

Adunarea de primăvară a desp. să decide a se ținea în frunza comună *Pecica*, la școala d-nei învățătoare *Elena Bugarin*.

Iată cum a decurs și acesta modestă, dar rodnică conferință învățătoarească, despre care și organul național „Tribuna“ din Arad, în nrul 230, să pronunță cu multă căldură.

Ne bucurăm mult că și la aceasta adunare am fost onorați prin prezența P. O. D. protopop *Vasile Beleş*, *Gavril Bodea*, *Traian Vașan*, preoți *Dr. Petru Pipoș* și *Nicolae Mihulin*, profesori preparandiali precum și elevii institutului preparandial.

Învățătorii și salariile. Înaltul ministru de culte și instrucție publică, cu datul 1 Oct. a. c., Nr. 107.105, a adresat tuturor comisiilor administrative o circulară, prin care, explicând dispozițiile §. 1. art. de lege XXVII. din 1907, privitor la solvirea competențelor învățătorilor confesionali, dispune, că: „întreținerea organelor administrative în afaceri referitoare la competențele învățătorilor confesionali, aparținători unei biserici autonome, numai atunci are loc, dacă respectivul învățător a exhaustat toate remediile oferite de jurisdicția bisericească“.

Despre aceasta a avizat toate autoritățile bisericești-școlare. Aviz celor pe cari îi privește!

Limba maghiară în școalele confesionale cu limbă de propunere nemaghiară. Înaltul ministru de culte și instrucție publică a dat în zilele trecute o ordinațiune, ce poartă Nr. 80.000/1910, prin care explică dispoziția §-lui 20, art. de lege XXVII din 1907, privitor la limba maghiară în școalele confesionale cu limbă de propunere nemaghiară. Paragraf, interpretat greșit până acuma, deoarece chiar și între învățători erau unii de credința, că în orele de aritmetică, istorie, geografie și constituție *românească*, materialul trebuie luat și în limba maghiară și încă *în aceeași extensiune*. Înaltul ministru de culte și instrucție publică, prin ordinațiunea sa cu Nr. de sus însă zice: că în școalele confesionale cu limbă de propunere nemaghiară, fie acele ajutate ori neajutate de stat, din aritmetică, istorie, geografie și constituție să se iee în ungurește numai „esența” celor învățate în românește, în *extras* deci și *nu tot* în aceeaș extensiune, după cum să tratează în limba maternă, fiind aceasta nu numai un lucru nefiresc, ci și imposibil. Prelegerile în ungurește, din aceste studii, au să consteie din scurte „*rezumate*”, dar nu tot în aceeaș oară, când tratarea să face în limba maternă, căci în aceste ore prelegerile au să fie curat românește, ci după aceea, în orele de limba maghiară.

(După „*Telegraf. român*”).

Călătorie cu favor pe căile ferate ale statului. Avizăm cetitorii foii noastre, că e timpul să înainteze certificatele pentru călătorie cu favor, direcțiunei căilor ferate de stat, (Magyar kir. államvasutak igazgatósága, Budapest VI. ker., Andrassy-ut 73—75 sz.) pentru a le valoriză și pe anul 1911. Spre scopul acesta, fiecare învățător va legalisa cererea sa, adresată către direcțiunea căilor ferate (vezi mai sus) prin inspectorul regesc și va provide-o cu timbre postale de 2 cor. (nu timbre de documente). Spre a preciză și mai bine afacerea, încunoștiințăm pe frații învățători, că noi am înaintat certificatul nostru de călătorie cu favor fără legalisarea rugării prin dl inspector și provăzând-o conform informațiunilor tipărite la finea certificatului, cu timbru numai de o coroană. Rugarea ni-s'a restituit, să o prevedem cu legalisarea dlui inspector și să mai punem timbră încă de una cor. Invăță-

torii, cari până aici n'au avut certificate pentru călătorie cu favor, pot recurge acum după acela, la numita direcțiune. Formularele de rugări le-am publicat în Nr. 6—7 a organului din a. c. Rugările, atât pentru valorizare, cât și pentru certificate noi, sunt a se adresa sus numitei direcțiuni, cel mult până la 31 Dec. a. c. Rugări întrate mai târziu, nu se vor lua în considerare.

Convocare. Despărțământul prot. Buteni, al reuniunii învățătorilor români dela școalele conf. ort, din prot. aradane I—VII își va țineă adunarea de toamnă, Sâmbătă în 6/19 Noemvrie a. c. în localitatea școlii din comuna Buteni, la care toți membrii și binevoitori școlii sunt poftiți a participa. Programa: 1. Chemarea Duhului sfânt la orele 8 dinu. în biserica din loc. 2. Asistare la prelegere în școala învățătorului G. Andreica. 3. Cuvânt de deschidere. 4. Constatarea membrilor prezenți. 5. Reflexiuni asupra prelegerei. 6. „A könyv“, prelegere practică din l. maghiară de M. Musca. 7. „A haza“, prelegere practică din l. maghiară de G. Precupaș. 8. „Conștiințiozitatea învățătorului ca oficianț, cantor și om privat“, dizertațiune de L. Dublea. 9. Executarea concluzelor adunării generale. 10. Propuneri și interpelări. 11. Fixarea proximei adunări. 12. Autenticarea protocolului. 13. Incheiere.

Bodești, 20 Octomvrie (2 Noemvrie) 1910.

Nicolae Boscaiu, președinte.   *Ioan Borlea*, secretar.

Muncă cinstită încununată de succes. Sub acest titlu am primit o informațiune foarte înveselitoare din despărțământul Buteniu. Binemeritul dascăl, Nicolau Boșcai din Bodești, prezidentul despărțământului Buteniu, în ziua de sf. Dimitrie și-a sfințit casa nouă, care este cea mai frumoasă din comună, arădicată din rezultatul muncii sale dascălărești de peste $\frac{1}{4}$ de secol. Pretenii, din toate părțile, s'a adunat să felicite pe vrednicul lor coleg și prezident, în acest moment de bucurie. Felicităm și noi pe confratele nostru, care după multe lovituri ale sortii a ajuns și o asemenea ziua de bucurie.

Conferență învățătoarească și teatru românesc în Șiria. Despărțământul protopopesc Șiria al Reuniunii învățătorilor români

ort. din protopopiatele aradane I-VII și-a ținut adunarea sa de toamnă Sâmbătă, în 9/22 Octomvre a. c., în școala centrală din Șiria.

Toate punctele din programă au fost bine dezvoltate, așa încât conferența merită în adevăr mai multă atențiune și mai mult sprijin material din partea intelectualilor din Șiria și jur.

Adunarea a deschis-o vechiul prezident al despărțământului, Alexiu Doboș, prin frumoase și calde cuvinte despre scopul desp. Reuniunii, cari au făcut o bună impresie.

După deschiderea conferenței a urmat instructiva prelegere din limba română a harnicului și neobositului dascăl, Iuliu Groșorean. Într'o expunere vioaie și naturală ne arată acest apostol plin de inițiativă și energie, cum predă d-sa „epistola“ elevilor, îmbogățind mințile colegilor cu nouă învățăminte pentru viitor.

După dl Groșorean reia firul prof. sem., Avram Sădean, venit și el la conferență cu inima binevoitoare și cu gândul de a ridica nimbul aceleia. Ne-a vorbit cu căldură despre sunetele și literile limbii literare române, stabilite de Academia Română în ortografia sa din 1904 și insistând pentru folosirea ei în vieța școlară.

Conferența s'a terminat cu interesanta dizertație a zelosului dascăl, Ioan Cadar, despre formarea caracterului moral, la care după d-sa numai prin câștigarea cunoștințelor se poate ajunge; mai bine zis însă prin muncă continuă conform legii morale.

Prelegerile ascultate și discuțiile serioase ale membrilor au oferit un nou prilej celor prezenți, ca să se poată convinge despre munca cinstită a oropsitului dascăl românesc și mai ales despre pietatea, ce o nutrește față de acest așezământ cultural (Reuniunea...), care prin stăruința de fier a nemuritorului dascăl al dascălilor, a găsit calea cea adevărată și folositoare, care aduce cele mai rodnice servicii pentru înaintarea și fericirea neamului nostru.

Teatru: Pentruca ziua conferenței să fie pentru toți, mic și mare, o adevărată sărbătoare culturală, s'a reprezentat din prilejul aceleia seara o piesă teatrală: „Priculiciul la șezătoare“, în sala casei naționale.

Această piesă populară în 3 acte a fost compusă de d-na Maria Doboș, care a făcut o impresie foarte plăcută asupra publicului românesc.

Piesa de față ca și „Dorina“ (piesă populară), compusă din dragoste și admirație pentru credințele din popor, ne-a convins din nou despre talentul d-sale.

Interpretatorii rolurilor au fost d-șoarele: L. Ilica, A. Doboș, A. Debeleac, A. Ilica, M. Doboș, E. Doboș; d-nii: T. L. Debeleac, T. Becan, P. Cherechean, I. Secheșan și D. Crișan.

Rolurile au fost bine susținute, instruiți fiind de autoara piesei cu stăruință și pricepere.

Am admirat însă vocile minunate în cântecile populare și jocul plin de temperanță ale d-șoarelor: A. Doboș, A. Debeleac, și A. Ilica. Multe dintre cântece au fost repetate, în urma aplauzelor îndelung repetate.

Merită, să fie amintit și dl I. Secheșan „Priculiciul“ sezătorii, pentru jocul său natural și neforțat. — Eroul piesei însă a fost dl T. Becan, care a dovedit în rolul bătrânului bețiv „Lae Boreanu“ un real talent de umorist. Între aplauzele generale apare pe bină cu mișcările lui vii și pline de temperament, producând un haz enorm.

Icoana naturală dela sate, ce se ascunde în piesa de față, a procurat o adevărat înălțare sufletească publicului numeros, care și-a manifestat mulțumirea prin aplauze sincere.

După reprezentație a urmat danț până în zori de zi.

O deosebită plăcere și impresie îți face, să vezi jucându-se jocurile naționale, îndeosebi Ardeleana.

„Trei pași la stânga linișor
Și alți trei pași la dreapta lor

.....
Și bat pământul tropotind

În tact ușor“.

Sucesul deplin al serii de Sâmbătă va chema la viitoarele reprezentațiuni și pe aceia, ce au lipsit de astădată.

Un privitor.

☞ **Solviri:** Taxă: Dr. Emil Monța, avocat în Șiria, membru undator 40 cor.; Adrian Ungurean 10 cor.; Dr. Aurel Popoviciu

medic în Siria, membru ajutător, Iustin Murășan și Ersilia Ștef câte 4 cor.; Avram Nini 3 cor.; Cornel Crețu, Ștefan Fericean, Dimitrie Olariu, Alex. Terebențiu, Gheorghe Muntean, Ersilia Cadariu, Ana Ignuța, Ioan Cădar, Avram Sădean, Nicolae Păsulă, Ioan Crișan, Simeon Popoviciu, Georgiu Mihuța, Simeon Neamțu, Nicodim Neagota și Vasile Augustin câte 2 cor. Gheorghe Pleș 1 cor.

Organ: Adrian Ungurean 20 cor.; Ersilia Ștef 17 cor.; Procopiu Givulescu 15 cor.; Petru Eleneș, Silvia Popoviciu, Ersilia Cadariu și Alex. Terebențiu câte 10 cor.; Avram Nini, Cornel Crețu, Ștefan Fericean, Dimitrie Olariu, Gheorghe Muntean, Petru Vancu, Ana Ignuța, Avram Sădean, Ioan Crișan, Simeon Popoviciu, Gligoriu Farcaș, Gheorghe Pleș, Gheorghe Mihuța, Simeon Neamțu, Petru Binchiu, Nicolae Păsulă Gheorghe Stoian și Vasile Augustin câte 5 cor. Alexandru Budea 3 cor.; Simeon Bârlea 1 cor.

Aviz! Să atrage atențiunea tuturor membrilor rămași în restanță cu solvirea taxelor și a abonamentului la organul reuniunii, că toți aceia, cari nici până la finea lunii Decembre a. c. nu vor grăbi a să achită de datorie, în puterea concluzelor aduse de adunarea generală, vor fi cu toții numai decât improcesuați.

Aviz! În tenorul concluzului adus de adunarea generală dela Nădlac, avizăm pe toți aceia cari doresc a ști, că bibliotecarul nostru general va fi totdeauna în Arad și va servi publicul cu cărți din biblioteca reuniunii, în următoarele zile: 17 Noemvre a. c., 12 Ianuarie, 16 Martie, 18 Maiu, 13 Iulie, 14 Septemvre și 16 Nov. s. n. 1911. întotdeauna la orele 10—12 a. m.

Cărțile se pot împrumută și cu posta, dacă se va trimite dlui bibliotecar general: Dimitrie Olariu, învăț. rom. ort. în Kovaszincz, p. u. Gyrok, revers despre cartea ce se dorește și aconto speselor postali 30 fil. în mărci postale.

Poșta redacției.

I. S. inv. R. Comitetul redacțional îl vom conchemă pe unele din zilele înainte de Crăciun.

I. B. inv. C. Cele trimise, sosind târziu, le vom publică în Nrul viitor.

P. R. inv. P. Cu regret, dar cele trimise, în forma cum sunt scrise, nu sã pot publicã.

M. D. inv. C. Mulțunim cã ne atragi atențiunea, dar vezi astfel de lucruri nu sunt pentru organul nostru. Prin publicarea celor relatate, ne-am atrage numai nãcazuri pe cap. Iar de nãcazuri și așa e plinã viața dascãlului. Rãu destul cã oamenii nu vãd, cum își sãpã ei înșiși mormântul. Chestia n'ar stricã a sã aduce la cunoștința publicului, pe calea unui organ politic. Cearcã.

Bibliografie.

Cãrți aprobate de ministru. Avizãm pe domnii învățatori, cã acum manualele școlare de Iosif Moldovan, Iuliu Grofșorean, Nicolau Ștef, Nicolau Boșcai și Petru Vancu sunt toate aprobate de înaltul ministeriu.

În legãturã cu știrile apãrute în foji în timpul din urmã, comunicãm cã: „*A patra carte de cetire*” și „*Carte de cetire pentru elevii clasei a V—VI*”, ediția I. cari au fost — pãnã aici — admise de ministru în mod interimal, cu condițiunea ca în edițiunea nouã sã fie întregite cu mai mult material din geografia și istoria Ungariei, apãrând în noua a II. ediție în a. c. sub Nr. 103233/1910 a fost aprobate de înaltul ministeriu, definitiv care — tot atunci — a oprit folosirea edițiunii prime. În librãria Diecezanã se pot cãpãtã de prezent aceste cãrți numai în edițiunea a II-a. Prețul cãrții a patra 60 fil. a celei de clasa a V—VI. 1 cor.

*

In librãria Ciurcu Brașov, au apãrut în timpul mai nou:

Mintea și norocul precum și alte 12 povești populare de N. Rãdulescu-Niger 40 bani.

Alegãtorul liber, monolog și alte 13 monoloage de N. Rãdulescu-Niger 50 bani.

Rococo, comedie într'un act de Gyp. 30 bani.

„*Ana Cosânzeana*”, piesã teatralã popularã în versuri întocmitã în 3 acte de Fabiu Sãnjoan, 30 bani.